08/06/2023

Patriarhul Daniel, Colocviul Naţional de Teologie Dogmatică: Teologia, ştiinţa mântuirii şi a îndumnezeirii omului, în gândirea Pr. Stăniloae

Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a transmis un mesaj în deschiderea lucrărilor Colocviului Național de Teologie Dogmatică din cadrul Facultăților de Teologie din Patriarhia Română, ediţia a IX-a, cu tema: „Actualitatea teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae (1903-1993)”, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, 8-9 iunie 2023.

În mesaj, Patriarhul României a subliniat că „Teologia Dogmatică Ortodoxă a Părintelui rămâne cea mai reuşită sinteză dogmatică oferită de teologia ortodoxă românească”.

„Purtător al unei mărturii teologice şi spirituale mature şi serioase, luminoasă şi plină de speranţă, părintele Dumitru Stăniloae rămâne pentru noi un mare dar pe care Dumnezeu ni l-a făcut, precum şi o frumoasă pildă care trebuie să ne inspire”, a precizat Preafericirea Sa.

Mesajul integral:

Teologia, ştiinţa mântuirii şi a îndumnezeirii omului, în gândirea Părintelui Dumitru Stăniloae
Cu multă bucurie, salutăm şi binecuvântăm pe toţi participanţii la lucrările Colocviului Național de Teologie Dogmatică, care reuneşte profesorii de teologie dogmatică din cadrul Facultăților de Teologie din Patriarhia Română.

Evenimentul de anul acesta, al nouălea în rândul organizării colocviului, este găzduit de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Bucureşti şi pus sub lumina teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae, deoarece, în 2023, se împlinesc 120 de ani de la naşterea părintelui şi 30 de ani de la trecerea sa la Domnul.

Această dublă aniversare, naşterea pământească şi mutarea la viaţa cerească ale celui mai mare teolog român, trezeşte în sufletele noastre amintirea luminoasă a părintelui şi profesorului nostru, dar ne îndeamnă în acelaşi timp la o mai serioasă

cunoaştere, adâncire, valorificare şi continuare creatoare a operei sale în dialog cu contextul socio-cultural şi misionar al epocii noastre.

Actualitatea teologiei Părintelui Dumitru Stăniloae este tema de anul acesta a colocviului național de teologie dogmatică. Cu mai bine de 40 de ani în urmă, am publicat într-o revistă din Occident, o prezentare a Teologii dogmatice ortodoxe a Părintelui Stăniloae, apărută în 1978.

Numeam această sinteză a efortului teologic şi spiritual, pe care Părintele Stăniloae a oferit-o ca ofrandă Bisericii sale şi credinţei creştine în cei peste pa-truzeci de ani cât a predat teologia sistematică, O dogmatică pentru omul de azi.

Însă omul de azi nu mai este ca cel de acum 45 de ani. Lumea noastră s-a schimbat mult în ultimele cinci decenii, de la organizarea sa politică, socială, până la modul intim al trăirilor noastre personale și familiale. Şi totuşi, Teologia Dogmatică Ortodoxă a Părintelui rămâne cea mai reuşită sinteză dogmatică oferită de teologia ortodoxă românească. Este firesc, în acest caz, să ne întrebăm de unde-i vine viabilitatea aceasta?

Credem că acest fapt se datorează geniului Părintelui Stăniloae, care a reuşit să sintetizeze şi să prezinte o Teologie Dogmatică Ortodoxă integrală şi inclusivă, în acelaşi timp statornică şi dinamică, mistagogică şi misionară, fidelă şi înnoitoare a Tradiţiei sfinte a Bisericii, arătând mereu actualitatea şi creativitatea acesteia.

Părintele îmbină creator Tradiţia şi actualitatea, tradiţia fiind adusă în actualitate, iar actua-litatea teologului ortodox înrădăcinată în comuniunea de gândire şi viaţă a Sfinţilor Părinţi. De aceea, când citeşti opera părintelui Stăniloae, ai impresia că el este contempo-ran cu Sfinţii Părinţi şi, în acelaşi timp, îi face pe Sfinţii Părinţi contemporani cu noi. El însuşi este un Sfânt Părinte al secolului al XX-lea.

Privită în conținutul său, teologia Părintelui Stăniloae este caracterizată de centralitatea Tainei lui Hristos: punctul de plecare și de sosire, punctul luminos, centrul vital al teologiei sale este Taina lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Unul din Treime.

Această centralitate coincide, în mod antinomic, în teologia sa cu centralitatea Tainei Preasfintei Treimi, deoarece „fundamentul dogmelor este Sfânta Treime, comuniune a iubirii desăvârșite”. Propriu-zis, întruparea lui Hristos revelează deplin Sfânta Treime, deoarece „Hristos arată prin Sine pe Tatăl și pe Duhul, săvârșind împreună cu Ei opera de ridicare a omenirii la comuniunea eternă cu Sfânta Treime, Care este Ea însăși structura comuniunii perfecte”[1].

Pornind de fiecare dată în teologhisirea sa de la cele două Taine specifice creștinismului, Părintele Stăniloae a fost permanent preocupat de hristologia trinitară, adică Taina lui Hristos veșnic unit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, iar după Întrupare unit veșnic și cu umanitatea asumată de El și de aceea teologia sa personalist-comunională este mereu actuală, întrucât, așa cum ne spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, „Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același” (Evrei 13, 8).

Teologia ca explicitare a comuniunii Bisericii cu Hristos Cel veșnic viu este, așadar, deodată știință a mântuirii și a vieții veșnice, deoarece a fi mântuit înseamnă a fi unit cu Dumnezeu Cel nemuritor și dătător de viață veșnică. Având în centrul reflecției sale și experienței sale pe Hristos Cel veșnic viu, teologia mântuirii și a vieții veșnice evită tentația de a deveni o ideologie efemeră sau o modă a zilei.

Părintele Dumitru Stăniloae este creatorul unei sinteze neo-patristice înnoitoare şi folositoare pentru că reuşeşte să adune sau să ţină împreună ceea ce fusese despărţit în mod artificial chiar în interiorul teologiei: morala, spiritualitatea şi liturghia.

Vorbind despre importanţa Teologiei Dogmatice, ca sinteză şi sistematizare a teologiei întregi, cu un scop unitar, precis, Părintele Stăniloae constata: „Lipsa dogmaticii din formarea teologului face din disciplinele teologice studii disparate cu probleme care au pierdut din vedere subordo-narea lor unui scop unitar. Atenţia teologului este deviată, de la Dumnezeu şi acţiunea Lui, la filologie, la istorie, la probleme so-ciologice etc., privite pentru ele însele. Problema central-religioasă, legătura sufletului cu Dumnezeu, în care se rezolvă toate celelalte probleme este, dacă nu uitată, împinsă pe un plan se-cundar”[2].

Teologia ca explicitare a tainei mântuirii în Iisus Hristos este conformă cu esența spiritualității liturgice și filocalice a Bisericii, deoarece viața lui Hristos comunicată prin Duhul Sfânt este conținutul esențial al întregii vieți liturgice, sacramentale și duhovnicești a Bisericii.

În acest sens, teologia Părintelui Stăniloae este conformă cu Liturghia ortodoxă, iar aceasta confirmă teologia sa ca fiind nu o teologie particulară, sau o filosofie opțională, ci o teologie eminamente eclesială, teologie făcută în comuniune cu întreaga Biserică.

Părintele Stăniloae, precizează în prefaţa Dog-maticii sale: „Ne-am străduit în această sinteză, ca şi acele studii (publicate între 1950-1977 n.n.), să descoperim semnificaţia duhovnicească a învăţăturilor dogmatice, să evidenţiem adevărul lor în

corespondenţa lui cu trebuinţele adânci ale sufletului, care-şi caută mântuirea şi înaintează pe drumul ei în comuniunea cât mai pozitivă cu Dumnezeu, ca şi comuniune supremă şi ca izvor al puterii de comuniune. Am părăsit în felul acesta metoda sco-lastică a tratării dogmelor ca propoziţii abstracte, de un interes pur teoretic şi în mare măsură depăşit, fără legătură cu viaţa adâncă, duhovnicească a sufletului (...). Ne-am condus în această străduinţă de modul în care au înţeles învăţătura Bisericii Sfinţii Părinţi de odinioară, dar am ţinut seama în interpretarea de faţă a dogmelor şi de necesităţile spirituale ale sufletului care-şi caută mântuirea în timpul nostru (...). Ne-am silit să înţelegem în-văţătura Bisericii în spiritul părinţilor, dar în acelaşi timp să o înţelegem aşa cum credem că ar fi înţeles-o ei astăzi. Căci ei n-ar fi făcut abstracţie de timpul nostru aşa cum n-au făcut de al lor”[3].

Așadar, teologia Părintelui Stăniloae, hrănită din gândirea Părinților Bisericii, cu care el se află totdeauna în comuniune, și angajată mai mult sau mai puțin în dialog cu cultura timpului nostru, este deodată o teologie tradițională, fără a deveni totuși tradiționalistă, și actuală, fără a cedea pradă modernismelor efemere.

Ea se concentrează asupra semnificațiilor fundamentale și ultime ale credinței creștine: Dumnezeu este Iubire, pentru că El este Sfânta Treime, comuniunea veșnică a Persoanelor vii, infinite, egale, distincte și nedespărțite între Ele; lumea este în ființa sa darul lui Dumnezeu, pecetluit tainic de semnul Crucii, adică este chemată să devină ofrandă a iubirii împlinită în sfințenie; persoana umană nu poate fi redusă la nimic din această lume, deoarece ea este chipul nemuritor al Dumnezeului veșnic viu. Iisus Hristos nu este numai Mântuitorul sufletelor, ci și susținătorul și unificatorul cosmosului în Dumnezeu, fiind El însuși Dumnezeu.

Teologia Părintelui Stăniloae ajută Ortodoxia să se manifeste ca Biserică aptă de dialog cu știința și cultura de astăzi, capabilă să preia selectiv și să sfințească ceea ce poate fi autentic, ceea ce poate fi apel sau reflex al prezenței lui Dumnezeu-Creatorul în creație și reflex sau manifestare tainică a lui Dumnezeu-Domnul în istorie și în viața persoanelor și a popoarelor.

Pentru Părintele Stăniloae nu există un domeniu al existenței umane asupra căruia nu se poate teologhisi. Peste tot, lumina lui Hristos Cel răstignit și înviat din morți sau lumina Sfintei Treimi arată sensul ultim al existenței ca împlinire a creației în iubirea veșnică a Creatorului.

Purtător al unei mărturii teologice şi spirituale mature şi serioase, luminoasă şi plină de speranţă, părintele Dumitru Stăniloae rămâne pentru noi un mare dar pe care Dumnezeu ni l-a făcut, precum şi o frumoasă pildă care trebuie să ne inspire.

Felicităm pe organizatorii acestei întruniri academice şi ne rugăm lui Dumnezeu să binecuvinteze pe toţi participanţii la colocviu şi să le dăruiască bucuria de a lucra în duhul Părintelui Dumitru Stăniloae, pentru care teologia este ştiinţa mântuirii şi a vieţii veşnice.

† Daniel
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Note:

[1] Pr. prof. Dumitru STĂNILOAE, Teologia Dogmatică Ortodoxă, Tom 1, Ediția a V-a, Editua BASILICA a Patriarhiei Române, București – 2018, p. 81

[2] Prefața la traducerea manualului lui Hristu Andrutsos, Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene, Sibiu, 1930, p. V, citat de Diac. Asist. Ioan Ică jr. în volumul omagial Persoană şi Comuniune. Prinos de cinstire preotului profesor academician Dumitru Stăniloae 1903-1993, Sibiu, 1993, p. XXV, nota 3.

[3] Prefaţa la Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.I, EIBMBOR, Bucureşti, 1978, pp. 5-6.

Foto credit: Basilica.ro

basilica.ro